

Videnskabelig Leder

Rusmidler og nye psykoaktive stoffer i Danmark

Charlotte Uggerhøj Andersen^{1, 2}

1) Institut for Retsmedicin, Aarhus Universitet, 2) Klinisk Farmakologi, Aarhus Universitetshospital

Ugeskr Læger 2026;188:V205218. doi 10.61409/V205218

Rusmidler og skadevirkninger går hånd i hånd, og rusmiddelmarkedet er komplekst og foranderligt. Salg og brug foregår illegalt i det skjulte, hvilket spænder ben for monitorering og efterlader blinde pletter om de enkelte stoffers udbredelse, brugerprofiler og symptomer ved rus og forgiftning. Dette nummer af Ugeskrift for Lægers artikelsamling om psykoaktive stoffer belyser nogle væsentlige problemstillinger. En af dem er den endeløse udvikling af nye psykoaktive stoffer, som ofte er modifikationer af molekyler inden for bestemte stofgrupper, f.eks. syntetiske cannabinoider. Molekylerne ændres, så de bevarer den ønskede effekt, men kan sælges i Danmark uden at udløse straf efter lov om euforiserende stoffer, indtil de identificeres i en narkotikabeslaglæggelse eller biologisk prøve, hvorefter myndighederne informeres og ændrer lovgivningen. De nye stoffer er ofte potente med uforudsigelige effekter og kan sælges under falsk varebetegnelse. Potentialet er enormt. I 2026 blev 61 nye syntetiske cannabinoider optaget på listen om euforiserende stoffer, og gruppen af cannabinoider tæller nu mere end 300 forskellige molekyler.

På trods af det uoverskuelige antal giver statusartiklen »Nye psykoaktive stoffer« et godt og overskueligt overblik over de enkelte grupper. Statusartiklen »Kliniske udfordringer og toksikologi ved nitazener« fokuserer på en af de særlig farlige grupper, som tilhører de potente syntetiske opioider. Nitazenerne blev i 1950'erne udviklet, men aldrig markedsført til medicinsk brug, for uventet at dukke op på det illegale rusmiddelmarked i Europa i 2019. Endnu en gruppe potente syntetiske opioider, orphinerne, er kommet til, hvoraf cyclorphan i år blev identificeret i et narkotikarelateret dødsfald i Danmark. Opioider har en særlig rolle grundet overdosisepidemien i USA, og de forårsager generelt flest narkotikarelaterede dødsfald, også i Danmark [1]. Desuden anvendes et antal af dem medicinsk. Opioider pakket til medicinsk brug kan muligvis opfattes som mindre farlige og ulovlige end hash og kokain og er tilgængelige via andre kanaler, f.eks. borgere, der har fået dem på recept, men ikke brugt dem. Unges ikkemedicinske brug af opioider som tramadol og oxycodon [2] har i de senere år vakt stor bekymring og ført til regeringens udspil »Ungdom uden opioider«. Opioiders særlige rolle beskrives i statusartiklen »Opioidforbrug i

Danmark«.

Dette nummer af Ugeskrift for Læger omfatter også to kasuistikker om alvorlig forgiftning med hhv. phenibut, et baclofenlignende stof, og gammahydroxybutyrat og metamfetamin anvendt til »chemsex«, samt en kasuistik om blæredysfunktion forårsaget af længerevarende brug af ketamin som rusmiddel. Selv om kasuistikker ligger lavt i evidenshierarkiet, har de en særlig værdi på rusmiddelområdet, da de kan belyse skadevirkninger, forgiftningssymptomer og behandlingseffekten ved sjældnere rusmidler, som er vanskelige at opnå viden om ved andre metoder.

Artikelsamlingen illustrerer den konstante udvikling på rusmiddelområdet, og hvor vigtigt det er at følge den for at kunne behandle følger af nye og sjældne rusmidler bedst muligt. Det skal dog også pointeres, at de velkendte rusmidler fortsat har betydende helbredsmæssige konsekvenser. Ifølge Sundhedsstyrelsens rapporter »Fakta om alkohol« og »Danskernes rygevaner« har omtrent en halv million danskere tegn på moderate eller svære alkoholproblemer, og knap en fjerdedel af befolkningen bruger et nikotinprodukt. De mest udbredte illegale rusmidler, som cannabis og kokain, blev fundet i prøver fra samtlige 29 danske byer omfattet af analysen af rusmidler i spildevand [3], og cannabis og kokain angives hyppigst som hovedproblemstof blandt personer, der indskrives i behandling for brug af rusmidler [4]. Methadon, som bl.a. anvendes til substitutionsbehandling for opioidafhængighed, forårsager flest narkotikarelaterede dødsfald herhjemme [1]. Det kræver vedvarende indsatser, og det er vigtigt at forebygge, at folk begynder at tage rusmidler.

Korrespondance *Charlotte Uggerhøj Andersen*. E-mail: cua@forens.au.dk

Publiceret 14. september 2026

Interessekonflikter ingen. Forfatter har indsendt ICMJE Form for Disclosure of Potential Conflicts of Interest. Denne er tilgængelig sammen med lederen på ugeskriftet.dk

Artikelreference Ugeskr Læger 2026;188:V205218

doi 10.61409/V205218

Open Access under Creative Commons License [CC BY-NC-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

REFERENCER

1. Andersen CU, Hermansen SK, Olsen KB, et al. Fatal poisoning among people who use drugs in Denmark in 2022. *Dan Med J*. 2025;72(11):A03250147. <https://doi.org/10.61409/A03250147>
2. Nygaard-Christensen M, Thylstrup B, Houborg E, et al. Brug af receptpligtige opioider blandt unge i Danmark: resultater fra kvalitative og kvantitative studier. Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet, 2024
3. Lindholst C, Andersen CU, Pedersen AR, Sørensen LK. National kortlægning af rusmidler i spildevand fra

danske byer. Institut for Retsmedicin, Aarhus Universitet, 2026

4. Sundhedsstyrelsen. Stofmisbrugsbehandling – efterspørgsel og tilgængelighed. Narkotikasituationen i Danmark 2025. Delrapport 3. www.sst.dk/udgivelser/2025/narkotikasituationen-delrapport-3-2025 (20 aug. 2026)